

Förvaltningsförfarande- och förvaltningsprocessrätt, 19.4.2024

Maxpoäng (uppgift 1): 10 p.

Maxpoäng (uppgift 2): 10 p.

Maxpoäng (uppgift 3): 10 p.

Uppgift 1 (svarsutrymme 585 ord)

Överläkaren för psykiatri vid välfärdsområdet fattade beslut att ta Z, med invandrarbakgrund, in för vård oberoende av patientens vilja enligt mentalvårdslagen (1116/1990). Beslutet var skrivet på finska. Z blev förvånad över språket i beslutet eftersom hen inte förstod finska och innan beslutet fattades hade diskussionerna under observationen på sjukhuset ägt rum på engelska.

Z ber dig svara på följande frågor:

- 1) Har överläkaren kunnat fatta beslutet endast på finska?
- 2) Har hen rätt att få beslutet på sitt modersmål, dvs. på farsi?
- 3) Har hen rätt att få den egentliga vården vid vårdenheten på engelska?

Uppgift 2 (svarsutrymme 585 ord)

A arbetar inom den kommunala livsmedelskontrollen och gjorde ett tillsynsbesök på restaurang X enligt livsmedelslagen (297/2021). Under besöket märkte hen allvarliga brister i restaurangens verksamhet – möjliga råvaror, kocken rökte i köket och det vimlade av vägglöss i hörnen. A ringde ägaren till restaurangen (B) men kunde inte nå hen. A beslutade att omedelbart fatta ett muntligt beslut om förbud mot servering i restaurangen med stöd av 56 och 64 §§ livsmedelslagen.

Ägaren B fick reda på beslutet om förbud senare samma dag. Hen undrar över A:s agerande i saken och frågar dig följande:

- 1) Kunde A fatta beslutet utan att fråga B:s åsikt?
- 2) Fick A fatta beslut i saken muntligen?
- 3) Kan hen överklaga A:s beslut?

Uppgift 3 (svarsutrymme 585 ord)

Torsdagen den 4 april 2024 fick Mirja, som bor i kommun C, höra av sin granne om bildningsnämndens beslut, som fattades två dagar tidigare, om att minska antalet daghem från sex till fyra enligt lagen om småbarnspedagogik (540/2018). Mirja tyckte att beslutet var absurt och ansåg att kommunens behov att spara pengar inte var en tillräcklig grund för minskningen.

Mirja frågar dig:

- 1) Kan hen söka ändring i nämndens beslut, även om hen inte längre har barn i dagisåldern?
- 2) Om det är möjligt att söka ändring, före vilket datum ska det senast göras?
- 3) Har ändringssökande någon chans att lyckas på grundval av de skälen som Mirja anför?

***

Tehtävän 1 mallivastaus

- 1) Onko ylilääkäri voinut tehdä päätöksen vain suomen kielellä?

Ensimmäisessä osakysymyksessä on kyse hallintopäätöksen kääntämisestä. Hallintolain 26.1 §:n mukaan ”[v]iranomaisen on järjestettävä tulkitseminen ja kääntäminen asiassa, joka voi tulla vireille viranomaisen aloitteesta, jos: 1) romani- tai viittomakieltä taikka muuta kieltä käyttävä asianosainen ei osaa viranomaisessa käytettävää suomen tai ruotsin kieltä”.

Säännöstä koskevissa perusteluissa (HE 72/2002 vp, s. 77) esimerkkinä viranomaisaloitteisesta asiasta mainittiin sosiaalihuollon antaminen sen ilmeisessä tarpeessa olevalle. Mielenterveyslain mukainen tahdosta riippumaton hoito on myös asia, joka voi tulla vireille viranomaisen aloitteesta. Tähän viittaa jo pelkkä hoidon nimikin (tahdosta riippumaton hoito). Kyseinen hoito ei edellytä potilaan tai omaisen hakemusta.

Koska kyse on viranomaisaloitteisesta asiasta ja koska tehtävänannosta käy ilmi, ettei Z osaa suomen (tai ruotsin) kieltä, ylilääkärin olisi tullut käännettää päätös muulle kuin suomen kielelle.

- Huom! Kielilaki (423/2003) ei sovellu tapaukseen, koska se koskee vain oikeutta käyttää suomen tai ruotsin kieltä (2.1 §). Useissa vastauksissa osakysymys oli otettu sillä tavoin kirjaimellisesti, että vastauksissa tarkasteltiin ylilääkärin ”oikeutta” tehdä

päätös suomeksi. Tapauksessa oli kuitenkin kyse Z:n oikeudesta saada päätös ymmärtämällään kielellä. Väärästä tarkastelusta ei ole mennyt miinus pisteitä. Suurin osa opiskelijoista olikin vastannut ensimmäiseen osakysymykseen toisen osakysymyksen vastauksen yhteydessä.

- Huom! Joissakin vastauksissa viitattiin hallintolain säännösten ohella hallintomenettelylain (598/1982) säännöksiin ikään kuin voimassa olevana oikeutena. Hallintomenettelylaki on kuitenkin kumottu hallintolain voimaantumisen yhteydessä.
- Huom! Joissakin vastauksissa viitattiin ulkomaalaislain (301/2004) tulkitsemista ja kääntämisestä koskeviin säännöksiin. Nämä säännökset koskevat kuitenkin vain ulkomaalaislain soveltamisalaan kuuluvia tilanteita.

2) Onko hänellä oikeutta saada päätös äidinkielellään eli farsiksi?

Myös toisessa osakysymyksessä on kyse hallintopäätöksen kääntämisestä – tarkemmin siitä, mille kielelle päätös voidaan kääntää. Hallintolain 26.2 §:n mukaan ”[a]sia voidaan tulkita tai kääntää sellaiselle kielelle, jota asianosaisen voidaan todeta asian laatuun nähden riittävästi ymmärtävän.” Säännöstä koskevissa perusteluissa (HE 72/2002 vp, s. 78) todettiin, että ”[t]ulkitseminen ja kääntäminen ei näin ollen edellyttäisi, että se suoritetaan asianosaisen äidinkielelle.”

Tehtävänannosta käy ilmi, että hoitopäätöstä edeltäneessä sairaalatarkkailussa keskustelut oli käyty englanniksi. Tällä perusteella Z voidaan olettaa ymmärtävän englannin kieltä riittävästi, eli päätös voitaisiin käännettä englanniksi. Z ei täten ole oikeutta saada päätöstä farsiksi.

3) Onko hänellä oikeus saada hoitoa tahdonvastaisessa hoitoyksikössä englanniksi?

Kolmannessa osakysymyksessä on kyse sote-palvelun eli tosiasiallisen hallintotoiminnan kielestä. Sote-järjestämislain (612/2021) 5.1 §:n mukaan sosiaali- ja terveydenhuolto on kaksikielisen hyvinvointialueen alueella siten, että asiakas saa ne valitsemallaan kielellä, joko suomeksi tai ruotsiksi. Yksikielisen hyvinvointialueen alueella sosiaali- ja terveydenhuolto järjestetään hyvinvointialueen kielellä. Saman pykälän 3 momentin mukaan, ”[j]os sosiaali- tai terveydenhuollon henkilöstö ei hallitse asiakkaan käyttämää [...] kieltä [...], on sen lisäksi, mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, palveluja annettaessa mahdollisuuksien mukaan huolehdittava tulkitsemisesta ja tulkin hankkimisesta.”

Potilaslain (785/1992) 5.2 §:n mukaan terveydenhuollon ammattihenkilön on annettava selvitys [potilaan terveydentilasta ja hoidosta] siten, että potilas riittävästi ymmärtää sen sisällön. Jos terveydenhuollon ammattihenkilö ei osaa potilaan käyttämää kieltä [...], on mahdollisuuksien mukaan huolehdittava tulkitsemisesta.

Kyseisten säännösten perusteella Z ei ole ehdotonta oikeutta saada varsinaista hoitoa englanniksi, mutta yksittäisissä hoitotilanteissa voi olla perusteltua antaa selvitys englanniksi.

Tehtävän 2 mallivastaus

1) Onko A voinut tehdä päätöksen tiedustelematta B:n mielipidettä?

Ensimmäisessä osakysymyksessä on kyse asianosaisen oikeudesta tulla kuulluksi. Hallintolain (434/2003) 34.1 §:n mukaan "[a]sianosaiselle on ennen asian ratkaisemista varattava tilaisuus lausua mielipiteensä asiasta sekä antaa selityksensä sellaisista vaatimuksista ja selvityksistä, jotka saattavat vaikuttaa asian ratkaisuun." Saman pykälän 2 momentin 4 kohdan mukaan asian saa ratkaista asianosaista kuulematta, jos "kuulemisesta aiheutuva asian käsittelyn viivästyminen aiheuttaa huomattavaa haittaa ihmisten terveydelle, yleiselle turvallisuudelle taikka ympäristölle".

Säännöstä koskevassa hallituksen esityksessä ei täsmennetä, mitä "huomattava haitta ihmisten terveydelle" saattaisi tarkoittaa, mutta voidaan perustellusti katsoa, että homeisen ruoan tarjoamisesta ravintolan asiakkaille voi aiheutua huomattavaa terveyshaittaa. Tällä perusteella voidaan katsoa, että hallintolain 34.2 §:n 4 kohdan edellytys asianosaisen kuulematta jättämiselle on täyttynyt, ja A on siten voinut tehdä kieltopäätöksen B:tä kuulematta.

- Huom! Joissakin vastauksissa ei ollut tarkasteltu asianosaisen oikeutta tulla kuulluksi, vaan asianosaisen hallintolain 39.1 §:n mukaista oikeutta olla läsnä tarkastuksessa. Hallintolain kyseistä säännöstä koskevien perustelujen (HE 72/2022 vp, s. 93) mukaan kuitenkin "[v]iranomaisen toimivaltaan kuuluvat valvontatyyppiset tarkastukset jäisivät vastaisuudessakin muun lainsäädännön varaan."
- Huom! Joissakin vastauksissa oli tarkasteltu sitä, onko A voinut tehdä kieltopäätöksen eli täytyvätkö päätökselle elintarvikelaissa säädetyt edellytykset. Hallintomenettelyoikeuden opintojaksolla ei kuitenkaan edellytetä aineellisoikeudellisten säännösten tulkintaa.

2) Onko A voinut päättää asiasta suullisesti?

Toisessa osakysymyksessä on kyse hallintopäätöksen muodosta. Hallintolain 43.1 §:n nojalla hallintopäätös on annettava kirjallisesti. Saman pykälän 2 momentin mukaan päätös voidaan kuitenkin antaa suullisesti, "jos se on välttämätöntä asian kiireellisyyden vuoksi." Säännöstä koskevissa perusteluissa (HE 72/2002 vp, s. 98) todettiin, että "[k]ysymys voisi olla esimerkiksi valvonta- tai tarkastustoimenpiteiden yhteydessä saatujen tietojen perusteella annettavasta toiminnan väliaikaista keskeyttämistä koskevasta päätöksestä."

Tehtäväkuvauksen mukaan A on nimenomaan ollut tarkastuskäynnillä ravintolassa X ja havainnut vakavia puutteita elintarvikehygieniassa. Näkemänsä perusteella hän on päättänyt ryhtyä elintarvikelain 64 §:n nojalla kiireellisiin toimiin ja tehnyt elintarvikelain 56 §:n mukaisen

päätöksen kieltää elintarvikkeiden tarjoilu ravintolassa. Näillä perusteilla voidaan katsoa, että A:lla on ollut hallintolain 43.2 §:n mukaiset perusteet tehdä päätös suullisesti paikan päällä.

Hallintolain 43.3 §:ssä kuitenkin säädetään, että "[s]uullinen päätös on viipymättä annettava myös kirjallisena oikaisuvaatimusohjeineen tai valitusosoituksineen." B:llä on siten oikeus saada päätös kirjallisena jälkikäteen.

3) Voiko hän valittaa A:n päätöksestä?

Kolmannessa osakysymyksessä on kyse päätöksen valituskelpoisuudesta. Elintarvikelain 75.3 §:n mukaan "[k]unnan viranhaltijan 64 §:ssä tarkoitettuun päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla." Elintarvikelain 75.2 §:n mukaan kunnan viranhaltijan päätökseen ei myöskään saa vaatia oikaisua. Valituskielto johtuu siitä, että kiireellisissä tapauksissa tehty päätös on elintarvikelain 64 §:n nojalla saatettava vielä kunnan valvontaviranomaisen käsiteltäväksi.

Koska A oli tehnyt päätöksen nimenomaan elintarvike lain 64 §:n nojalla, ei B siten voi valittaa A:n päätöksestä. B voi elintarvikelain 75.2–3 §:n nojalla valittaa vasta kunnan valvontaviranomaisen antamasta päätöksestä.

- Huom! Elintarvikelain 75.1 § ei sovellu tapaukseen, koska se koskee muutoksenhakua valtion viranomaisen tekemään päätökseen.
- Huom! Kuntalain muutoksenhakua koskevat säännökset eivät myöskään sovellu tapaukseen, koska elintarvikelain muutoksenhakua koskevat säännökset ovat kuntalain 133 §:n nojalla erityissäännöksiä.

Tehtävän 3 mallivastaus

1) Voiko hän hakea muutosta lautakunnan päätökseen, vaikka hänellä ei enää olekaan päiväkotikäisiä lapsia?

Ensimmäisessä osakysymyksessä on kyse muutoksenhakuoikeudesta. Kuntalain 134.1 §:n mukaan "[k]unnanhallituksen, lautakunnan ja valiokunnan, niiden jaoston sekä niiden alaisen viranomaisen päätökseen tyytymätön saa hakea siihen oikaisua." Kuntalain 137.1 §:n mukaan "[o]ikaisuvaatimuksen ja kunnallisvalituksen saa tehdä se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa (asianosainen) sekä kunnan jäsen."

Kotikuntalain (201/1994) 2.1 §:n mukaan "[h]enkilön kotikunta on jäljempänä tässä laissa säädetyin poikkeuksin se kunta, jossa hän asuu." Tehtävänannon mukaan Mirja asuu C:n kunnassa, joten hän on (mitä todennäköisemmin) C:n kunnan jäsen. Kuntalain 134.1 ja 137.1

§:n nojalla hänellä on oikeus vaatia oikaisua sivistyslautakunnan päätökseen, vaikka hänellä ei olekaan päiväkotikäisiä lapsia.

- Huom! Joissakin vastauksissa muutoksenhakuoikeutta oli tarkasteltu virheellisesti varhaiskasvatustilain muutoksenhakusäännösten valossa. Ne koskevat kuitenkin vain yksittäisen lapsen varhaiskasvatusta koskevia päätöksiä. Varhaiskasvatustilain 62 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa (HE 40/2018 vp, s. 119) viitataan kyllä ”toimipaikkaa” koskeviin päätöksiin, mutta tällä tarkoitetaan nimenomaan päätöstä toimipaikasta, johon yksittäinen lapsi sijoitetaan varhaiskasvatukseen.
- Huom! Joissakin vastauksissa oli käsitelty mahdollisuutta tehdä asiassa hallintokantelu. Hallintokantelu ei kuitenkaan ole muutoksenhakua, vaan yleistä laillisuusvalvontaa.

2) Jos muutoksenhaku on mahdollista, mihin päivämäärään mennessä se tulisi tehdä?

Toisessa kysymyksessä on kyse muutoksenhaun eli tässä tapauksessa oikaisuvaatimuksen määräajasta. Kuntalain 138 §:n mukaan oikaisuvaatimus on tehtävä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Kuntalain 140.1 §:n mukaan lautakunnan pöytäkirja siihen liitettyine oikaisuvaatimusohjeineen pidetään tarkastamisen jälkeen nähtävänä yleisessä tietoverkossa. Saman pykälän 3 mukaan ”[k]unnan jäsenen [...] katsotaan saaneen päätöksestä tiedon seitsemän päivän kuluttua siitä, kun pöytäkirja on nähtävänä yleisessä tietoverkossa.” Määräaikalain (150/1930) 2 §:n mukaan ”[j]os ajanmääräyksenä on jokin määrä päiviä nimitetyn päivän jälkeen, niin tätä päivää ei lueta määräaikaan.”

Tehtävänannon mukaan sivistyslautakunta teki päätöksensä 2.4.2024. Koska tehtävänannossa ei muuta mainita, voidaan olettaa, että pöytäkirja on laitettu nähtäville yleiseen tietoverkkoon samana päivänä.

Mirjan on siten katsottava saaneen sivistyslautakunnan päätöksen tietoonsa 9.2.2024. Tuosta päivästä laskettuna oikaisuvaatimuksen tekemisen viimeinen mahdollinen päivä on 23.4.2024.

- Huom! Oikaisuvaatimuksen viimeisen jättöpäivän on voinut laskea muunkin julkaisupäivämäärän perusteella. Vastauksissa on voitu esimerkiksi olettaa, että lautakunnan päätös oli julkaistu 4.4.2024. Tällöin viimeinen jättömääräpäivä olisi 25.4.2024

3) Onko muutoksenhaulla menestymismahdollisuuksia sillä perusteella, että lasten viihtyvyys kärsii?

Kolmannessa osakysymyksessä on kyse muutoksenhaun perusteista. Kuntalain 134 §:ssä oikaisuvaatimuksen perusteita ei ole rajoitettu. Säännöstä koskevissa yksityiskohtaisissa perusteluissa (HE 268/2014 vp, s. 237) todettiin, että ”[p]äätökseen tyytymätön voi tehdä oikaisuvaatimuksen sekä tarkoituksenmukaisuus- että laillisuusperusteella.”

Oikaisuvaatimuksen saa siten kuntalain mukaan tehdä myös

tarkoituksenmukaisuusperusteella toisin kuin kunnallisvalituksen, jonka voi kuntalain 135.2 §:n nojalla tehdä vain laillisuusperusteella.

Tehtävänannon mukaan Mirja piti päätöstä järjettömänä ja katsoi, ettei kunnan säästötarve ollut riittävä syy karsimiselle. Päätöstä siirtyä neljän päiväkodin malliin ei kuitenkaan voi pitää lainvastaisena, jos malli ei johda siihen, että kunta laiminlöisi varhaiskasvatustilain mukaisia velvoitteitaan. Varhaiskasvatustilain tai muuallakaan lainsäädännössä ei säädetä enimmäismääristä lapsille yksittäisessä päiväkodissa. Mirjan mainitsema valitusperuste on siten tarkoituksenmukaisuusperuste.

Mirja voi oikaisuvaatimuksessaan vedota lapsimääriltään liian suureksi kasvaviin päiväkoteihin, mutta koska kyse on (vain) tarkoituksenmukaisuusperusteesta, oikaisuvaatimus tuskin menestyisi. Mikäli Mirja vetoaisi samaan perusteeseen valittaessaan oikaisuvaatimukseen annetusta päätöksestä, hallinto-oikeus ei ottaisi sitä laisinkaan tutkittavaksi kuntalain 135.2 §:n nojalla, koska kyse ei ole laillisuusperusteesta.